

YU ISSN 0351-2851

ACROCEPHALUS

LETNIK II
VOLUME II

ŠTEVILKA 7
NUMBER 7

JUNIJ 1981
JUNE 1981



ACROCEPHALUS

dvomesečno glasilo Društva za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije
bimonthly journal of Bird watching and bird study association of Slovenia

naslov uredništva editorial address	Acrocephalus, Langusova 10 61000 Ljubljana, tel. 061 262017
urednik editor	Iztok Geister, Naklo 246 64202 Naklo, tel. 064 47170
uredniški svet editorial council	dr. Sergej Matvejev, dr. Andrej Župančič, Janez Gregori, Rado Smerdu, Božidar Magajna, Dare Šere, Ivo Božič, Iztok Geister
oblikovalec designer	Iztok Geister
tehnično risanje technical drawing	Marija Lavrič
tipkanje typing	Lojzka Žvokelj
lektorja readers	Janko Kovačič (za slov. - for slov.) Irena Jurak (za angl. - for engl.)
tisk print	Andrej Košir, Žeškova 5, Kranj
cena price	100 din za številko

DRUŠTVO ZA OPAZOVANJE IN PROUČEVANJE PTIC SLOVENIJE BIRD WATCHING AND BIRD STUDY ASSOCIATION OF SLOVENIA

naslov address	Langusova 10, 61000 Ljubljana tel. 061 262017
predsednik president	Janez Gregori, Podkoren 72 64280 Kranjska gora
tajnik secretary	Božidar Magajna, Langusova 10, 61000 Ljubljana, tel. 061 262017
blagajnik treasurer	Dare Šere, Glinškova ploščad 12 61000 Ljubljana, tel. 061 348274
izvršni odbor executive board	Miha Adamič, Ivo Božič, Iztok Geister, Janez Gregori, Peter Grošel, Andrej Knavs, Božidar Magajna, Mišo Serajnik, Borut Štumberger, Dare Šere
letna članarina subscription rate	500 din za posameznike in najmanj 1000.- din za ustanove - člani prejmejo glasilo brezplačno

Razširjenost svilnice *Cettia cetti* v Sloveniji Distribution of the Cetti's Warbler *Cettia cetti* in Slovenia

Iztok Geister

UDK 598.81(497.12) "*Cettia cetti*"

UVOD

Spektakularno širjenje areala svilnice *Cettia cetti* in brškinke *Cisticola juncidis*, teh dveh turkestarsko mediteranskih vrst v Evropi v drugi polovici tega stoletja, znanost pozorno spremlja iz najmanj treh razlogov: 1. zaradi hitrosti, s katero se vrsti širita, 2. zaradi istočasnega širjenja areala nekaterih borealnih vrst v nasprotni smeri (npr. brinovke, rdečega kalina) in končno 3. zaradi možnosti, da gre pri teh dveh vrstah, ki sta neposredno odvisni od stopnje jakosti zime, za določene fiziološke spremembe v pogledu odpornosti.

Iz sredozemskih predelov se je svilnica razširila po dolini rek Loire in Seine v letih 1927-32. Temu začetnemu ekspanzionističnemu valu je sledilo 20-letno obdobje konsolidacije v teh na novo osvojenih področjih. Leta 1962 je svilnica dosegla že Belgijo, 1968 Nizozemsko in 1973 južno Anglijo. V Švici so jo prvič opazili leta 1965, prvo potrjeno gnezdenje pa je znano šele iz leta 1975 (Schifferli, Géroudet, Winkler 1980), takrat je gnezdila tudi v Z. Nemčiji v okolici Hannovra (Rheinwald 1977). Kako dolga je bila pot od prvega opaženja do prve najdbe gnezda priča podatek, da je bilo na Nizozemskem do konca leta 1974 znanih že 28 lokalitet pojavljanja, vendar gnezda takrat še vedno niso našli (Sharrock 1977). Tudi v Bolgariji opažajo širjenje areala iz doline reke Strume na črnomoško obalo (Robal, Königstadt 1980).

V slovenski obali smo prvo svilnico ujeli novembra 1973 (Geister, Šare 1974), prvo gnezdo pa smo našli leta 1977. Glede na to, da sta ornitologa Rucner v letih 1953-1957 obiskovala Istro in svilnice nista opazila, smemo domnevati, da je svilnica kolonizirala Istro v obdobju 1957-73, kajti leta 1974 sta Rucnerjeva opazovala več pojočih samcev ob Dragonji (Rucner 1975).

Konec avgusta 1973 je Šare v Ankaranu poslušal intenzivno petje, ki ga je takrat pripisal malemu slavcu. Danes, ko ve, da svilnica poje vse leto, to petje pripisuje svilnici (Šare, ustno).

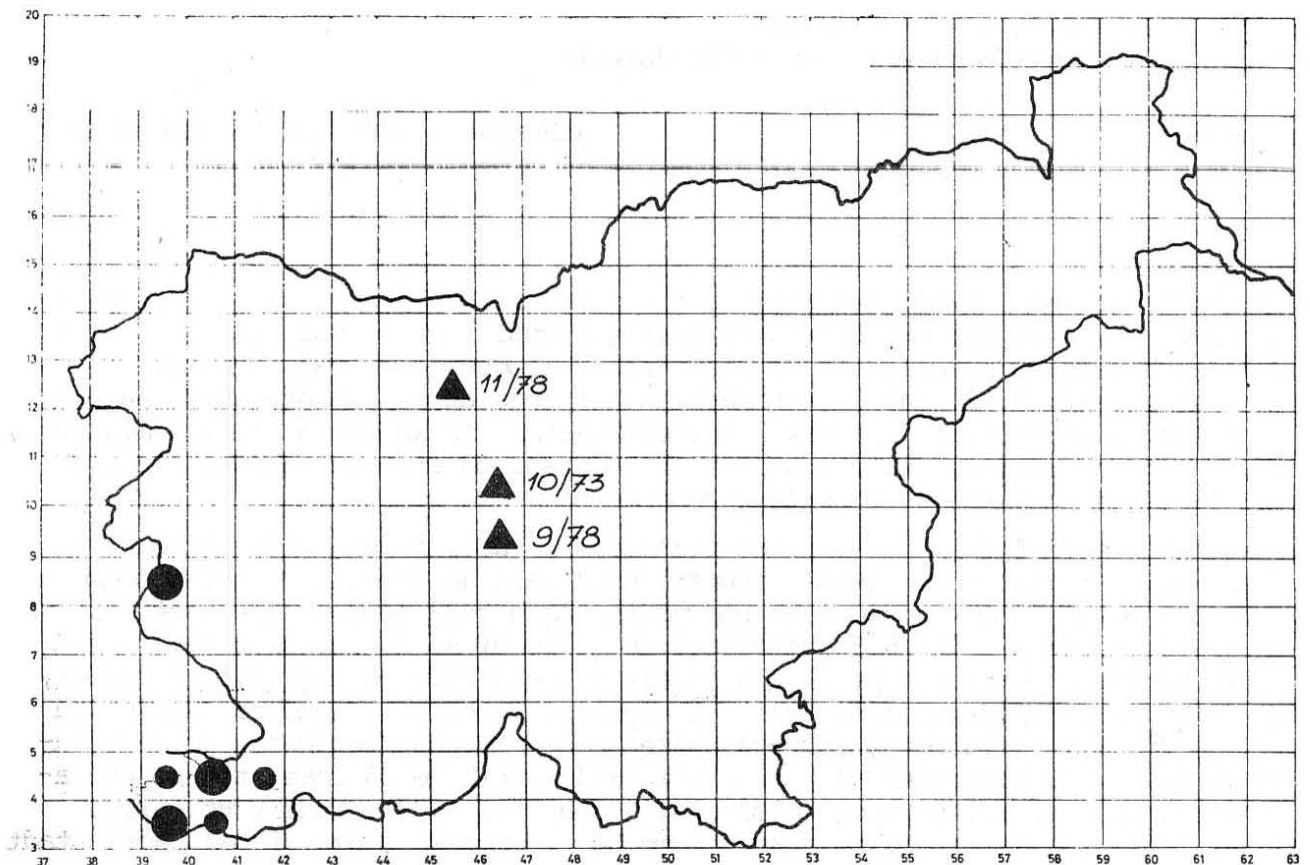
Po Matvejevu (1976) je svilnica razen ob severnem Jadranu, razpostranjena tudi na južnem in srednjem Jadranu, v Makedoniji, Srbiji (ob rekah Savi, Moravi in Timoku) in Panonski nižini. Ob Neretvi sega v Hercegovino. Krpan (1980) jo je v srednji Dalmaciji opazoval tudi ob reki Žrnovnici. Na otokih je ugotovljena le na Krku (Rucner 1975), podatek za Srakane Vele (Geister 1980) je žal netočen.

Rucnerjeva (1975) govori o širjenju dveh populacij. Zahodnosredozemska se širi preko Italije, Istre in Kvarnerskih otokov ob obali proti jugu, medtem ko se vzhodno sredozemska populacija širi ob Jadranu proti severu, Hercegovski primerki naj bi pripadali vzhodni populaciji, primerki iz Panonske nižine in severnih predelov Balkanskega polotoka pa zahodni populaciji (Matvejev 1976). V tej luči je protislovna domneva Rucnerjeve (1975), da se je svilnica v predele Srbije razširila iz Makedonije.

METODA

V letih 1978-79 sem za Raziskovalno skupnost Slovenije kartiral razširjenost brškinke na slovenski obali (Geister 1981). Ob tem sem po enakem postopku kot brškinke hkrati kartiral tudi razširjenost svilnice, zlasti še, ker je opis Bertoka (1977) iz let 1976-77 prav tako zajemal obe vrsti.

Kartiral sem vse pojoče samce na slovenski obali, vključno z bregovi rek, rečic in prekopov, ki se zlivajo v morje na slovenski obali. Leta 1978 je bilo opravljenih 26, v letu 1979 pa 24 terenskih dni, skupaj tedaj 50 delovnih dni.



slika 1: razširjenost in pojavljanje svilnice v Sloveniji v obdobju 1973-80
figure 1: distribution and occurrence of the Cetti's Warbler in Slovenia in the years 1973-80

REZULTATI

Razen na slovenski obali živi svilnica po do zdaj znanih podatkih le še v opuščnem glinokopnem močvirju Bilje pri Novi Gorici, kjer je Grošelj 29.4.1977 opazoval speljanega mladiča (Grošelj, ustno). Izven gnezditvenega obdobja in področja je bila svilnica doslej v Sloveniji opažena trikrat: 1.10.1973 ob Savi v Tomačevem pri Ljubljani (kar je prva najdba svilnice v Sloveniji), 18.9.1978 v trstu med Škofljici in Igom pri Ljubljani (Šere, ustno) in 5.11.1978 v Bobovku pri Kranju (Geister, v tisku).

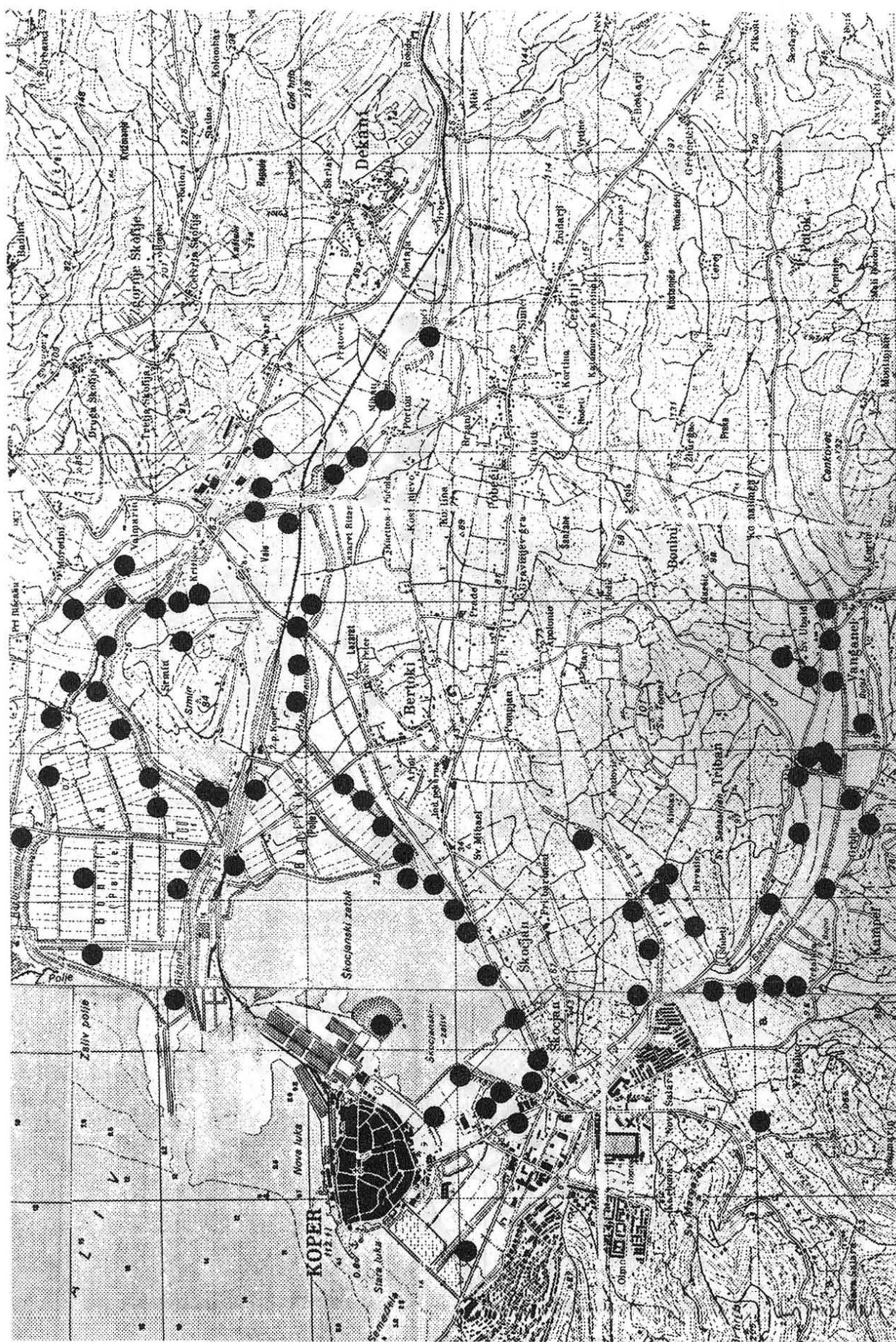
Bertok (1977) je našel svilnico v obdobju 1976-77 na območju ob reki Dragonji, in sicer od izliva do naselja Cerebiči pod vasjo Krkavče, v dolini reke Drnice od vasi Dragonja do mostu, preko katerega pelje cesta v Dvore nad Izolo, v Strunjanškem zalivu ob potoku, ki se izliva v veliko laguno pod zaselkom Borgola, ob reki Rižani od izliva do Dekanov, ob Škocjanskem zatoku - pod cesto Koper Trst in na Vanganelškem polju pri naselju Šalara.

Sam pa sem v obdobju 1978-79 našel svilnico, razen na lokalitetah, ki jih našteva Bertok, še globlje v dolini Dragonje (pod vasjo Labor), pri Izoli, pri Vanganelu, v Pradišjoru in celo pri motelu ob Rižani.

Bertok (1977) je leta 1976 na območju Kopra naštel 21 pojočih samcev, na območju Dragonje in Drnice pa 33. Leta 1979 sem naštel na področju Kopra 48, na področju Dragonje in Drnice pa 80 pojočih samcev.

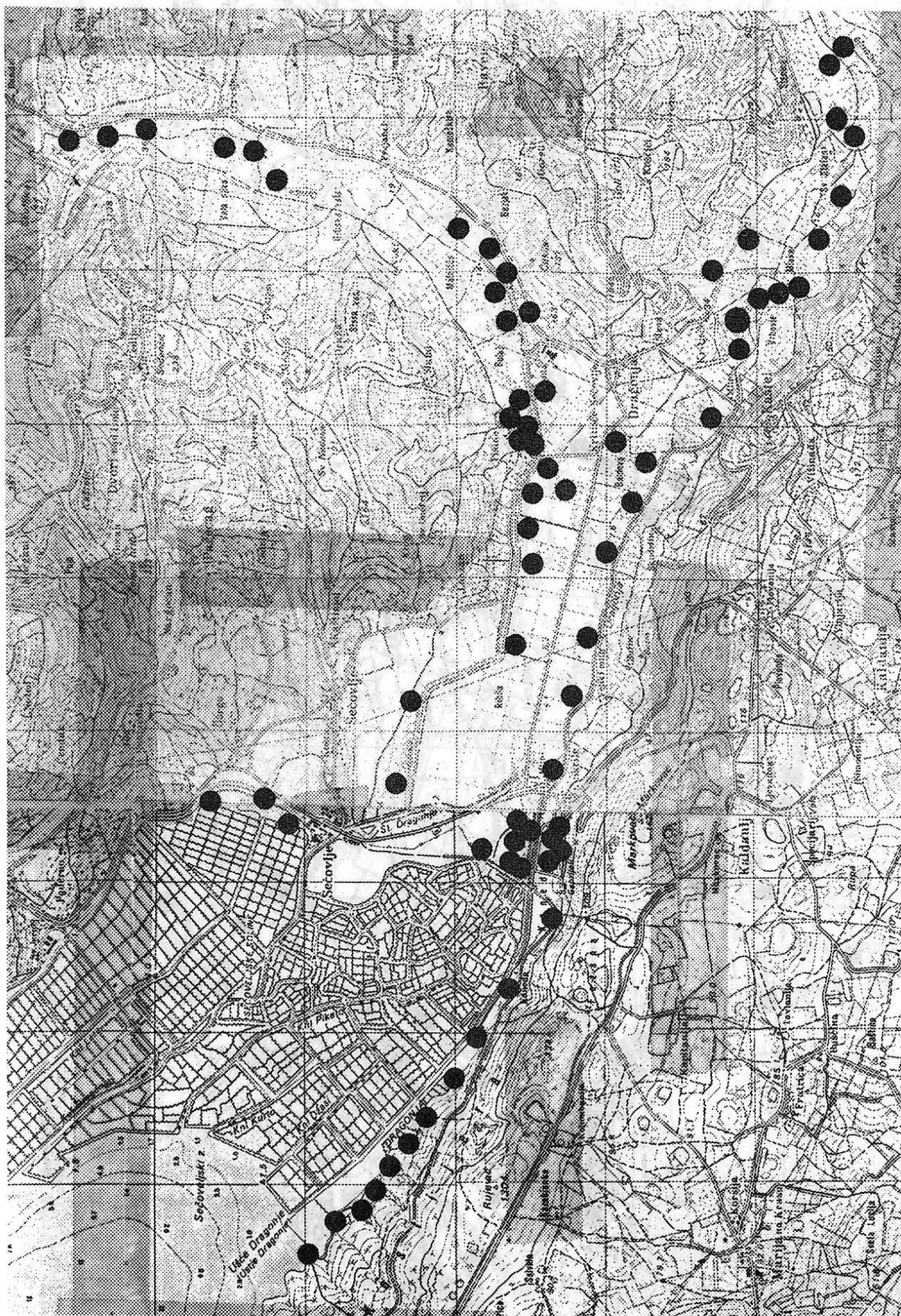
DISKUSIJA

Svilnica naseljuje ob naši obali doline rek in rečic, obrežja melioracijskih prekopov in razbremenilnikov, ki so porasli z drevjem in grmovjem. Med drevjem prevladujeta akacija in brest, med grmovjem črn trn, rdeči dren in robida, gnezditvene



slika 2: razširjenost svilnice v okolici Kopra leta 1979

figure 2: distribution of the Cetti's Warbler in the neighbourhood of Koper in 1979



slika 3: razširjenost svilnice v okolici Sečovlj leta 1979

figure 3: distribution of the Cetti's Warbler in the neighbourhood of Sečovlje in 1979

pogoje pa zaokrožuje prisotnost trstovih steblik. Kot je videti iz tega bežnega opisa habitata, je svilnica konkurenčna vrsta malemu slavcu. Vedeti je, da se je mali slavec svilnici umaknil v suha obrobna grmovja in hoste, ki obdajajo odvodne doline. Da bi svilnica v slovenskem primorju naseljevala tudi aridne habitate, kot navaja Rucnerjeva (1975) za Dalmacijo, do zdaj ni bilo opaziti. V tem se razlikuje od brškinke, ki v Istri naseljuje tudi suhe travnike (Geister 1980).

Kot je razvidno iz kartiranj v obdobju 1976-79, je populacija svilnice v porastu, saj je njena številčnost v tem obdobju narasla za več kot dvakrat (indeks za Koper 2,28, indeks za Sečovelje 2,42). Takšno sliko kaže tudi gibanje stacionarne populacije v dolini Drnice v obdobju 1976-79.

Svilnica se oglašja s petjem preko vse zime. Tudi najdbe zaznamovanih primerkov dokazujejo, da brškinke tam, kjer gnezdi, tudi prezimuje (glej tabelo 1). V strokovnih krogih je še vedno živa domneva, da bo prva hujša zima svilnico (in brškinke) vrnila v izvirne okvire razširjenosti. Letošnja huda zima z dolгим obdobjem nizkih temperatur v januarju bo domnevo bržkone dokončno ovrgla ali potrdila.

Naj še dodam, da je svilnica v Angliji, četudi marginalna vrsta, prav zavoljo potencialne nestabilnosti njene populacije najstrožje varovana (Sharrock 1977).

št.obročka N ^o of ring	datum obročkanja datum najdbe date of ringing date of recovery	kraj place	obročkovalec najditelj ringer finder
1. 70327	3. 9.1975 29. 4.1976	Sečovelje "	D.Šere "
2. T 7748	18. 8.1978 2.12.1978 14. 1.1979	Sečovelje " "	B.Magajna D.Šere, J.Gračner D.Šere, B.Magajna
3. X 7261	25. 4.1977 2. 9.1979	Sečovelje "	I.Geister D.Šere, B.Magajna
4. F 3389	2. 4.1980 13.12.1980	Sečovelje "	B.Magajna B.Magajna, I.Geister
5. E 78008	13.10.1976 4. 8.1977	Mirna "	I.Geister "
6. 70327	3. 9.1975 12.10.1976	Sečovelje "	D.Šere I.Geister
7. X 5586	26. 3.1977 28. 4.1978	Bilje "	P.Grošelj "

tabela 1: lokalne najdbe svilnice

table 1: local recoveries of the Cetti's Warbler

SUMMARY

The Cetti's Warbler has been breeding in the coastal region since the 60 s. It also nests in the Vipava valley where the Mediterranean climate is still strongly felt. In the continental part of Slovenia it has occurred only occasionally.

The author recorded all singing male birds ($n = 113$) on the Slovene coast in 1979. A considerable increase in the coastal population was noted in the years 1976-1979. The increase was $X 2,28$ for the neighbourhood of Koper and $X 2,42$ for the neighbourhood of Sečovelje.

In the Slovene littoral Cetti's Warblers nest in the bushes by rivers, streams and drains, where there are reeds at banks whereas in arid habitats they do not (the opposite of the Fan - Tailed Warbler).

LITERATURA

- Bertok, M. (1977): Razširjenost svilnice (*Cettia cetti*) in brškinke (*Cisticola juncidis*) na slovenski obali. Diplomsko delo. Biološki oddelek Biotehnične fakultete v Ljubljani.
- Geister, I., D. Šere (1974): Novo ugotovljene vrste ptic pevk v Sloveniji. *Proteus* 37(1), 3-11.
- Geister, I. (1980): Über Ausbreitung von Wacholderdrossel (*Turdus pilaris*), Karmingimpel (*Carpodacus erythrinus*), Cistensänger (*Cisticola juncidis*) und Seidensänger (*Cettia cetti*) in Jugoslawien. *Bird census Work and Nature Conservation, Proceedings, Gottingen*, str. 267-270.
- Geister, I. (1980): Razširjenost brškinke (*Cisticola juncidis*) na slovenski obali in vprašanje naraščanja in upadanja njene populacije, *Biološki vestnik* 28/1, str. 25-44.
- Geister, I. (v tisku): Prispevek k poznavanju ornitofavne Bobovka, *Larus*, Zagreb.
- Gregori, J. (1976): Okvirni ekološki in favnistični pregled ptičev Sečoveljskih solin in bližnje okolice, *Varstvo narave*, 9, str. 81-102.
- Krpan, M. (1980): Srednjedalmatinska ornitofauna, *Larus* 31-32, str. 97-156: 137.
- Matvejev, S.D. (1976): Pregled faune ptica Balkanskog poluostrava. *Srpska akademija nauka i umetnosti*, Beograd, str. 121-122.
- Robal, D., D. Königstadt (1980): Über Ausbreitung des Seidensängers (*Cettia cetti*) in Bulgarien, *Larus* 31-32, str. 371-374.
- Rheinwald, G. (1977): Atlas der Brutverbreitung Westdeutscher Vogelarten, Kartierung 1975. *Dachverband Deutscher Avifavnen*, str. 27.
- Rucner, R. (1975): Novi podaci o rasprostranjenosti krovare svilovke (*Cettia cetti*) u zapadnom dijelu Jugoslavije, *Larus*, str. 73-81.
- Schifferli, A.P., G. Geroudet, R. Winkler (1980): Verbreitungsatlas der Brutvögel der Schweiz, Verlag Schweizerische Vogelwarte Sempach, str. 280-281.
- Sharrock, J.T.T. (1977): The Atlas of Breeding Birds in Britain and Ireland, *British Trust for Ornithology, Tring*, str. 356-357.
- Yeatman, L. (1978): Atlas des oiseaux nicheurs de France, *Société ornithologique de France, Paris*, str. 192-193.

Skrivnostna fotografija Mystery photograph

ŠMARNICA *Phoenicurus ochruros*BLACK REDSTART *Phoenicurus ochruros*

Ptica iz slikovne uganke v prejšnji številki je šmarnica. Nepoznavalci jo na široko zamenjujejo s pogorelčkom: ne ločijo vrst in zamenjujejo imeni. K zmedi prispevata svoje tudi spolna dvoiličnost (tako, da imamo opraviti s štirimi različnimi ptiči) in sestrška dvojnost samic. Lahko bi rekli, da je samica šmarnice sajasto siva, samica pogorelčka pa sivo rjava. Kot vemo, gnezdi šmarnica na hiši, pogorelček pa v drevesnem duplu.



SKRIVNOSTNA FOTOGRAFIJA 7

1. Katera vrsta je to? (I. Geister)
Rešitev prihodnjič.

MUSTERY PHOTOGRAPH 7

1. What is this species? (I. Geister)
Solution in the next issue.

Pojavljjanje rdečegrle cipe *Anthus cervinus* v Sloveniji

Occurrence of the Red-throated Pipit *Anthus cervinus* in Slovenia

Dare Šere

UDK 598.81 (497.12) "*Anthus cervinus*"

Rdečegrļa cipa gnezdi od severnih delov Skandinavije, preko Sibirijs do Kamčatke na vzhodu. S severnih delov Evrope se seli čez Sredozemlje v Afriko, nekateri primerki pa v Sredozemlju tudi prezimujejo.

V slovenski ornitološki literaturi se je ime, kakor tudi podatki o njenem pojavljanju pri nas, pojavilo šele v novejšem času.

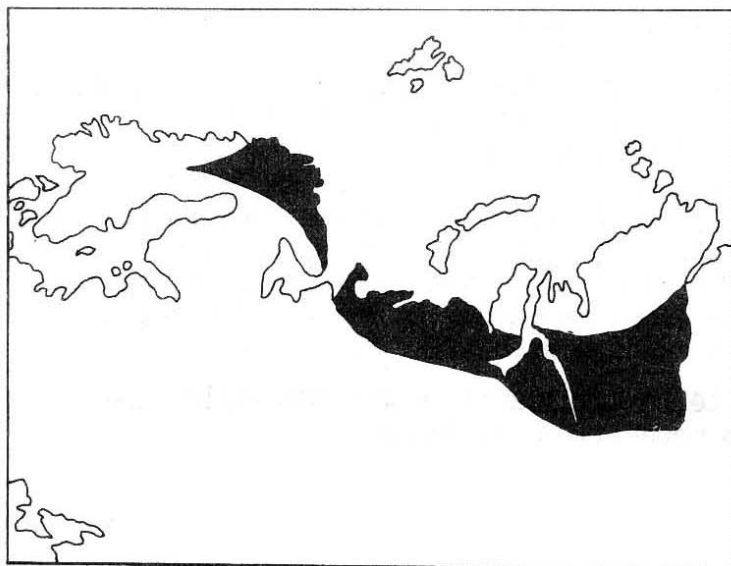
Prvi znani podatek o rdečegrli cipi v Sloveniji je iz leta 1975, ko je kolega Mastnak dne 16.3.1975 ujel na polju ob Gramozni jami pri Ljubljani primerek te vrste, ki ga je kasneje obročkal in izpustil. Ob tem bi dodal, da je omenjeni datum precej zgoden glede na ostale podatke, vendar so tudi znani podatki o opazovanju iz Italije in Francije že v februarju.

Konec aprila 1975 pa sem ob Iščici pri Igu s sodelavcema Dovičem in Božičem ugotovil rdečegrle cipe. Božiču je uspelo en poletno obarvan primerek tudi fotografirati.

Prvi dokazni primerek rdečegrle cipe, ki se nahaja v ornitološki zbirki Prirodoslovnega muzeja Slovenije, je iz Cerkniškega jezera z dne 7.5.1975, ♀ (Gregori 1979). Še bolj zanimiv je drugi dokazni primerek, ker izvira iz jesenskega obdobja, ko je določevanje te vrste veliko težje. Ta primerek sem ujel 7.10.1978 ob hipodromu v Stožicah. Dne 9.10.1978 pa sem na istem mestu ujel še eno rdečegrlo cipo, ki pa sem jo obročkal in izpustil.

Določevanje vrste v jesenskem času je oteženo predvsem zato, ker rdečegrļa cipa ni po grlu in prsih značilno obarvana kot spomladi. Zato je najbolj podobna mali in drevesni cipi. Rdečegrļa cipa ima kremplj na zadnjem prstu po obliki podoben mali cipi, medtem ko je obrazec peruti podoben drevesni cipi. Določevanje v roki pa je zanesljivo le po progasti trtici, takšne trtice namreč nima niti mala niti drevesna cipa. Določevanje po oglašanju v letu pa je zanesljivo. Rdečegrļa cipa se oglašča podobno kot plašica. Kot zanimivost naj dodam, da sem oba primerka ujel na kombinirani posnetek plašice in črnoglavke.

Predno si ogledamo do sedaj znane podatke o rdečegrli cipi v Sloveniji, naj dodam, da trije podatki izvirajo iz slovenske ornitološke literature, ostale pa sem prepisal iz svojih zapiskov. S tem seveda ne trdim, da ne obstajajo še drugi, vendar že ti pokažejo dovolj jasno sliko o pojavljanju rdečegrle cipe pri nas.



slika 4: razširjenost rdečegrle cipe v Palaearktiki

figure 4: distribution of the Red-throated Pipit in Palaearctic



2. rdečegrla cipa na Ljubljanskem barju (I.Božič)

2. Red-Throated on the Ljubljana Marsh (I.Božič)

Zaradi lažjega pregleda si najprej ogledjmo podatke o ulovljenih pticah ter primerkih, ki se nahajajo v ornitološki zbirki PMS.

št.	datum	kraj	spol	dolžina peruti	zbirka	izpuščen	obročkovalec
N ^o	date	place	sexs	wing length	skin	released	ringer
1.	16. 3.1975	Gramozna jama/Lj.	?	-		X	J.Mastnak
2.	7. 5.1975	Cerkniško jezero	o	81 mm	X		J.Gregori
3.	7.10.1978	Stožice/Lj.	o	86 "	X		D.Šere
4.	9.10.1978	Stožice/Lj.	?	85 "		X	D.Šere

tabela 1: pregled ulovljenih rdečegrlih cip v Sloveniji

table 1: survey of the Red-throated Pipits caught in Slovenia

Iz vsebine članka je razvidno, da se rdečegrla cipa od leta 1975 redno pojavlja na ozemlju Slovenije, vendar v manjšem številu. Izjemi sta le pomlad 1975 in jesen 1978. V letih 1976 in 1979 sem opazil rdečegrlo cipo samo enkrat.

Težko je trditi, da rdečegrle cipe v Sloveniji ni bilo pred letom 1975. Na avstrijskem Štajerskem je bila ugotovljena že leta 1847, na Nežiderskem jezeru v Avstriji pa se redno pojavlja ob naselitvi. Iz tuje literature, ki mi je na razpolago, sem povzel zanimiv podatek, da so rdečegrle cipe, obročkane na Švedskem in Finskem v letih 1961, 1966 in 1967, bile najdene konec septembra in v začetku oktobra v Julijski Krajini in v Italiji, in to v neposredni bližini Slovenije.

Iz sklepne vsebine tega prispevka ni težko zaključiti, zakaj rdečegrle cipe nismo odkrili pred 1975 letom (ker je nismo poznali, op.urednika).

št. N ^o	datum date	kraj place	število primerkov number of specimens
1.	24. 4.1975	Iščica/Ig	4 ex
2.	30. 4.1975	"	20 "
3.	6. 5.1975	Stožice	12 "
4.	3.10.1975	"	1 "
5.	14.10.1975	"	1 "
6.	18.10.1975	"	1 "
7.	6.10.1976	"	1 "
8.	25. 4.1977	Sečovelje	3 "
9.	13. 5.1977	"	1 "
10.	10.10.1977	Stožice	1 "
11.	12.10.1977	Škofljica/ig	1 "
12.	4.10.1978	Stožice	1 "
13.	6.10.1978	"	2 "
14.	9.10.1978	"	7 "
15.	10.10.1978	"	2 "
16.	12.10.1978	"	1 "
17.	27. 9.1979	"	1 "
18.	24. 4.1980	Koper	2 "
19.	10.10.1980	Stožice	2 "
20.	14.10.1980	"	1 "

tabela 2: pregled podatkov o opazovanjih rdečegrdle cipe v Sloveniji v obdobju 1975-1980 (opazoval D.Šere)

table 2: survey of data in observations of the Red-throated Pipit in Slovenia in the years 1975-1980 (observed by D.Šere)

SUMMARY

The Red-throated Pipit was first noted in Slovenia in 1975. This may be attributed to the fact that its winter feathers (most of observations being done in autumn) are very much like those of the Meadow Pipit. The first date of the observation was in spring, 16 March, the last one on 7 May, and in autumn, 3 October, and 18 October (n = 24) respectively.

LITERATURA

- Geister, I., D.Šere(1977): Prispevek k poznavanju ornitofavne Sečoveljskih solin. Varstvo narave 10, str. 63-71, Ljubljana
- Gregori, J.(1979): Prispevek k poznavanju ptičev Cerkniškega jezera in bližnje okolice, Acta Carsologica 8/7, str. 301-329: 319, Ljubljana
- Huber, J.(1956): Was wissen wir vom Zug des Rötkehlpiepers (Anthus cervinus, Pallas), druch Europa, Larus 8, str. 76-95, Zagreb
- Nordström, S.(1963): Die Vogelberingung in Finland im Jahre 1961, Helsinki
- Österlöf, S.(1976): Report for 1967 of the Bird Ringing Office the Swedish Museum of Natural History, Stockholm
- Sten, I.(1969): Die Vogelberingung in Finland im Jahre 1967, Helsinki
- Svensson, L.(1975): Identification Guide to European Passeriformes, Naturhistoriska Riksmusset, Stockholm

D.Šere, Glinškova ploščad 12, 61000 Ljubljana

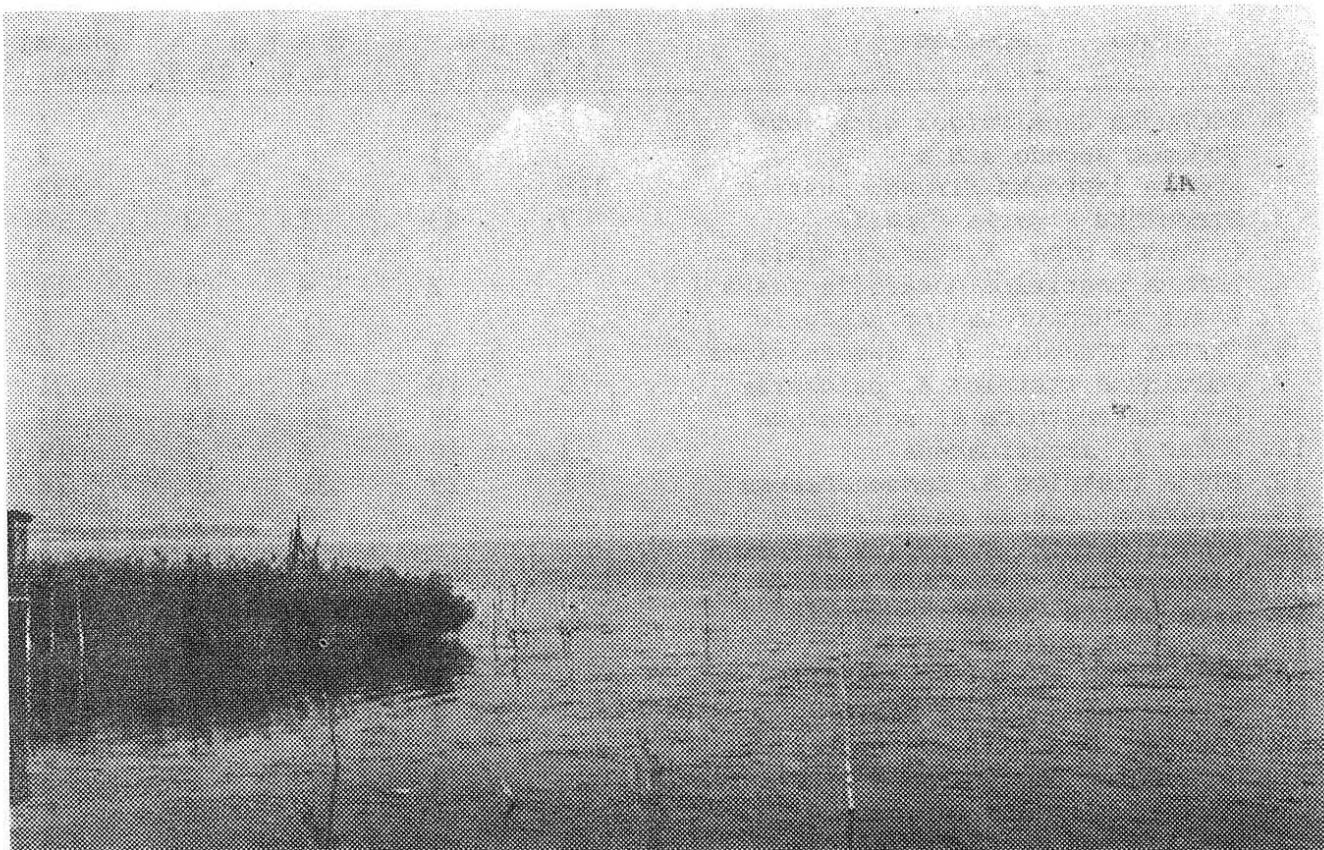
Ornitološki izlet na Dojransko jezero v Makedoniji Ornithological trip to Dojran Lake in Macedonia

Marsikdo se bo na začetku vprašal, zakaj nas je pot vodila tako daleč na jug naše države, ko pa imamo bližje dovolj podobnih jezer in močvirij, ki bi prav tako zadostila zahtevam vsakega ornitologa. Za Dojransko jezero smo se odločili predvsem iz dveh razlogov. Iz strokovne literature je razvidno, da živi v Makedoniji več tipičnih vrst ptic, ki jih pri nas v Sloveniji nimamo priložnosti srečati; največja verjetnost, da na njih naletimo, pa je prav na jugu Makedonije, ki je od nas najbolj oddaljena. Zanimale so nas tudi razlike v podvrstah pri običajnejših vrstah ptic. Prav tako smo računali, da bomo naleteli na ptice, ki se jeseni selijo preko Balkanskega polotoka na jug, ter videli košček še neokrnjenega naravnega okolja.

Na pobudo P. Grošlja smo osnovali ornitološko ekipo v sestavi B. Lapanja iz Idrije, D. Šere iz Ljubljane in P. Grošelja iz Šp. Idrije ter 11.9.1979 odpotovali težko pričakovanemu cilju nasproti.

Najprej še nekaj besed o Dojranu, ki je bil cilj našega potovanja. Dojranska kotlina z istoimenskim jezerom ter dvema večjima naseljema (Stari in Novi Dojran) leži na jugovzhodu Makedonije na sami meji z Grčijo, pokriva 43 km² z globino do 10 m. Oddaljeno je 60 km od Egejskega morja; mediteranski vpliv je očiten, padavin je malo in še te so neenakomerno razporejene. Jezero je bogato z ribami; po celem svetu je poznan prastari način ribolova s pomočjo vodnih ptičev v zimskem času. Zaradi dolgih sušnih obdobij je vegetacije malo, predvsem ob koritih in strugah rek in hudournikov. V samem dnu doline rastejo od drevja topili, bresti, murve ter sadno drevje, po bregovih okoliških hribov pa zimzeleni hrast, ki skupaj z brinjem ter najrazličnejšim trnastim in bodečim rastlinjem tvori neprehodno makijo. Samo malo više tudi ta preide v puste kamenite pašnike, ki v vročem poletju ne kažejo nikakršnega življenja več.

S seboj smo imeli vso potrebno opremo za lov ptičev, kot tudi za bivanje na terenu. Ker se je nabralo toliko stvari (dva šotori, spalne vreče, miza, stoli, ležalnik, hrana, pijača, rezervno perilo, škornji, mreže, magnetofoni, kasete itd.), smo potrebovali še manjšo tovorno prikolico. Tako opremljene nas je pot vodila preko Zagreba do Beograda, kjer smo se obrnili proti jugu. Hoteli smo priti le do Vranja, proti pričakovanju smo zvečer prispeli že v Skopje, kjer smo v avtokampu prenočili. Zjutraj nas je zbudil številni zbor pojočih vrabcev, ki so prenočevali na vrbi pred našimi šotori. Dare jih je posnel na magnetofonski trak ter nam predvajal posnetek za dobro jutro. Odšli smo na republiški zavod za zaščito naravnih spomenikov v Skopju, kjer so nas že pričakovali. Svoje lepe nove prostore imajo poleg muzeja - hotela iz turških časov, imenovanega Kuršumli han. Sprejem je bil zelo prisrčen in spontan. Kolega J. Gregori je že prej vzpostavil stik s kolegom B. Gelevskim iz omenjenega zavoda. Hitro smo dobili potrebno dovoljenje za lov ptičev in morali smo se posloviti. Z zanimanjem smo si spotoma ogledali Skopje in že se nam je mudilo naprej proti cilju. Mimo Titovega Velesa, Stobija in Valandova smo v najhujši vročini prispeli do Dojranskega jezera. Pogled na jezero nas je tako navdušil, da smo se nenadoma znašli pred zapornicami na jugoslovansko-grški meji. Odločili smo se, da bomo taborili v bližini jezera med trstjem, odmaknjeni od naselja. Kolovozna pot nas je vodila med obdelanimi njivami in vinogradi ob jezeru in že tu so našo pozornost vzbujali čopasti škrjanci *Galerida cristata*, ki so se dvigali s poti, najbolj pa kovački *Philoscopus trochilus*, ki so se spreletavali kar med suhim plevelom po njivah. Našli smo primeren prostor za bivanje, tudi mreže smo nastavili kar poleg šotori. Presenetile so nas velike površine trstja, ki je popolnoma zakrivalo pogled na jezero; visoko je bilo tudi do 5 m in povsem neprehodno. Uporno je raslo trstje celo na spomladi zoranih njivah, da meje med obdelanim in neobdelanim poljem sploh ni bilo. Paradižniki, ki so nam na jedilniku prišli še kako prav, so rasli tudi v najgostejšem trstju. Čim smo se namestili, smo z bližajočim večerom že poizkusili z lovom na lastovke, ki so se pripravljale na prenočevanje v trstju. Utegnili smo nastaviti tri mreže, naslednji dan pa še štiri, tako da so pravokotno zapirale prostor poleg šotori. Ko smo prve tri mreže



3. obrežni pas trsta na Dojranskem jezeru (P.Grošelj)

3. the coastal zone of reeds on the Dojran Lake (P.Grošelj)

nastavili, so se nad nami že zbirale kmečke lastovke *Hirundo rustica* in breguljke *Riparia riparia* ter napravile velik črn oblak, ocenili smo jih na približno 5000 ptic. Ker sta pod njimi križarila dva sokola škrljančarja *Falco subbuteo* si kljub bližajočemu mraku niso upale v trstje. Nazadnje so se vse hkrati odločile ter v strmoglavem letu dobesedno padle v trstje, kar je povzročilo silen šum, še najbolj podoben letu reakcijskega letala. Kot smo videli, je bila ta taktika uspešna, saj sta sokola ostala praznih krempljev. Eden se je v nizkem letu celo ujel v mrežo, vendar je žal iz nje kasneje ušel. Z večerom sta odletela čez jezero na grško stran. Drugi dan smo ugotovili, da gre lov zares, komaj smo našli čas za hrano, o počitku pa ni bilo niti govora. Čez dan se je temperatura dvignila na 30° v senci, vendar se ptice niso skrivale pred vročim soncem, kot se običajno poleti dogaja, pač pa so vneto priletavale na jezero pit vodo. Brez tažave smo ta dan ujeli 111 liščkov *Carduelis carduelis*. Ker smo imeli priliko primerjati veliko število primerkov z našimi liščki, naj naštejem značilnosti po katerih se balkanska podvrsta liščka *Carduelis c. balcanica* razlikuje od naših: so nekoliko manjši, manj kontrastnih črno-belih odtenkov, posebno bela barva ni tako izrazita, vleče že na rjavkasto barvo. Za razliko od naših liščkov tudi mladostni primerki že prvo jesen zamenjajo perje v repu ter letalno perje v peruti. Prav v času našega lova je bila večina ptic v fazi največje menjave perja.

Podrobneje smo si ogledali tudi več samcev domačega vrabca *Passer domesticus* ter jih po spominu primerjali z našimi. Največja razlika je bila v obarvanosti glave, saj so imeli značilno sivino, podaljšano od kljuna preko čela vse do tilnika, rjavi sta bili le manjši lisi za očesom. Ujeli smo tudi dva travniška vrabca *P. hispanioliensis*; razlika v obarvanosti je očitna in ogledali smo si ju z velikim zanimanjem.

Največ dela pa nam je dala razločitev med močvirsko trstnico *Acrocephalus palustris* in srpično trstnico *A. scirpaecus*; Daretova že preizkušena metoda determinacije po peruti se je tudi tokrat izkazala kot najboljša. Naštejmo še nekaj zanimivih vrst, ki se nam jih je posrečilo ujeti:

Z veseljem smo si ogledali črnoglavega strnada *Emberiza melanocephala*, zvečer se je ujela "nočna lastovka" podhujka *Caprimulgus europaeus*. Poleg rumenega vrtnika

vrsta - species	datum - date				skupaj total
	12.9.	13.9.	14.9.	15.9.	
1. Podhujka <i>Caprimulgus europaeus</i>		1			1
2. Vodomec <i>Alcedo atthis</i>		1		1	2
3. Kmečka lastovka <i>Hirundo rustica</i>	128	67	10	27	232
4. Breguljka <i>Riparia riparia</i>	7	43	2	8	60
5. Drevesna cipa <i>Anthus trivialis</i>		2	1		3
6. Rumena pastirica <i>Motacilla flava</i>		2	4	5	11
7. Rjavi srakoper <i>Lanius collurio</i>			1		1
8. Trstni cvrčalec <i>L. luscinoides</i>		1	3		4
9. Močvirska trstnica <i>A. palustris</i>	5	16	4	6	31
10. Srpična trstnica <i>A. scirpaceus</i>		49	27	11	87
11. Rakar <i>A. arundinaceus</i>	3	10	4	2	19
12. Bičja trstnica <i>A. schoenobaenus</i>	1	29	31	15	76
13. Svilnica <i>Cettia cetti</i>		5	8	2	15
14. Rumeni vrtnik <i>Hippolais icterina</i>				1	1
15. Bledi vrtnik <i>Hippolais pallida</i>			1	1	2
16. Siva penica <i>Sylvia communis</i>	1	5	2	2	10
17. Mlinarček <i>Sylvia curruca</i>			3	2	5
18. Črnoglavka <i>Sylvia atricapilla</i>		3	12	10	25
19. Vrtna penica <i>Sylvia borin</i>		4		1	5
20. Kovaček <i>Phylloscopus trochilus</i>	6	62	52	23	143
21. Grmovščica <i>Phylloscopus sibilatrix</i>		2		1	3
22. Prosnik <i>Saxicola torquata</i>		1	5	2	8
23. Repaljščica <i>Saxicola rubetra</i>	1	3		1	5
24. Mali slavec <i>Luscinia megarhynchos</i>		1			1
25. Velika sinica <i>Parus major</i>		3	2	1	6
26. Plavček <i>Parus caeruleus</i>			1	1	2
27. Črnoglati strnad <i>E. melanocephala</i>		1			1
28. Ščinkavec <i>Fringilla coelebs</i>		1			1
29. Lišček <i>Carduelis carduelis</i>		111	37	34	182
30. Domači vrabec <i>Passer domesticus</i>		20	26	16	70
31. Poljski vrabec <i>Passer montanus</i>		1	1	2	4
32. Travniški vrabec <i>P. hispaniolensis</i>				2	2
33. Škorec <i>Sturnus vulgaris</i>				1	1
<i>Passer domesticus</i> X <i>P. hispaniolensis</i>				1	1

tabela 1: pregled ulova na Dojranskem jezeru
table 1: survey of the catch at Dojran Lake

Hippolais icterina se je hkrati ujel tudi blede vrtnik *H. pallida*, tako smo imeli prvič priložnost primerjati oba živa primerka med seboj. Naše zanimanje so povzročale tudi rumene pastirice *Motacilla flava*, ki so v velikih skupinah prihajale prenočevati v trstje. Skupine so štejele od 20 do 400 primerkov. Vsako popoldne smo opazovali okrog 20 primerkov rdečkaste lastovke *Hirundo daurica*, letale so skupaj z drugimi lastovkami. Čeprav je podobna kmečki lastovki po viličastem repu, je vajeno oko ne more zgrešiti. Žal nam ni uspelo nobene ujeti, saj niso prenočevale v trstju. Zanimivo je, da nismo videli nobene mestne lastovke *Delichon urbica*, čeprav smo videli njihova gnezda po hišah v vasi. Zaradi velikega ulova nam je že primanjkovalo otročkov, saj smo samo drugi dan lova ujeli 444 ptičev, vendar je Dare reševal problem tako, da jih je kar sproti izdeloval v senci pred šotorom.

Pričakovali smo še razne druge zanimive vrste ptic, vendar je bilo očitno, da so nekatere ptice svoja poletna bivališča že zapustile. Po radiu smo kasneje slišali, da prihaja od zahoda hladna fronta, ki je tudi verjetno vplivala, da se je s pojavom vetra število ptic tretji dan našega lova že precej zmanjšalo. Čez noč nas je prebudil tako močan veter, da je izgledalo, da nam bo podrl in odnesel šotor; nemočno smo držali vsak za eno nosilno palico šotora in upali, da ne pride do najhujšega.

Tudi hladno je postalo, saj je temperatura padla za več kot 20°C in potrebno je bilo obleči vse, kar je imel kdo s seboj. Bila je nedelja zjutraj, že po sobotnem slabšem ulovu smo hoteli pospraviti mreže, vendar smo bili nevozni (par-nepar), tako smo bili prisiljeni ostati cel dan v šotoru. Preizkušali smo svoje kuharske sposobnosti, vendar v eni sami posodi, ki smo jo imeli s seboj. Izdatno smo se založili še s sladkim grozđjem ter paradižniki, obojega namreč v bližini ni manjkalo. Ker nismo imeli kaj početi, smo v šotoru prebirali literaturo o ptičih, ki smo jo imeli s seboj, ter čakali nedelje opolnoči, da bi lahko krenili na pot proti domu. Žal nam je bilo, ker nismo mogli do Dojrana, da bi si ogledali zbirko prepariranih ptičev, ki jih hrani tamkajšnji muzej. Ob polnoči smo imeli že vse pripravljeno ter takoj krenili na dolgo pot proti domu. Zopet se je izkazal Peter, ki je vozil s kratkimi postanki vse do Ljubljane in naprej do Sp. Idrije. V Ljubljano smo prispeli po 19 urah vožnje ob 19. uri zvečer. Na kilometrskem števču smo odčitali razdaljo med Dojranom in Ljubljano - 1162 km ter še do Sp. Idrije 65 km, skupaj torej 1227 km.

Videli smo lep del naše domovine, posebno nam bo ostalo v spominu prav Dojransko jezero. Na žalost se tudi tu že kažejo prvi znaki v bodočnosti gotovo ogroženih trstič. S posegi agrarizacije in melioracije zemljišč se ponekod pas trstja že oži, krčijo se tudi novi dostopi do jezera, predvsem v turistične namene (avtokampi in kopališča). Upajmo le, da bodo Makedonci pravočasno zavarovali tako specifične biotope, kot so trstičja in močvirja ob jezeru.

Naj še dodamo, da smo vse stroške potovanja in lova, ki niso bili majhni, nosili sami; koristili smo svoj redni letni dopust, kot vidite pa smo bili obogateni z nekaj lepimi doživetji.

Peter Grošelj, 65281 Sp. Idrija 53

Dare Šere, 61000 Ljubljana, Glinškova ploščad 12

Nove knjige New books

H. Bub, Oelke H. (1980):

MARKIERUNGSMETHODEN FÜR VÖGEL

METODE ZA ZAZNAMOVANJE PTIC

BIRD MARKING METHODS

Ziemsen Verlag, DDR, str. 152

Med sredstvom za zaznamovanje ptic in klasičnim oštevilčenim obročkom je prav taka razlika, kot med obuvalom in čevljem. Tako kot je čevlj le eno izmed možnih obuval, tako je tudi oštevilčen obroček le eno izmed sredstev za zaznamovanje ptic. In kot nas s pomočjo pedantne sistematike prepričata H. Bub in H. Oelke v najnovejši knjigi iz slo vite Brehmove knjižnice sicer še vedno najpomembnejše, čeprav tudi ne najbolj učinkovito sredstvo identifikacije. Poleg 1) oštevilčenih kovinskih obročkov, so v knjigi enakopravno obravnavani 2) barvni obročki z napisom, 3) celuloidni obročki brez napisa, 4) barvanje perja, 5) markacije na nogah, 6) markacije na perutih,

Hans Bub · Hans Oelke

MARKIERUNGSMETHODEN FÜR VÖGEL



7) markacije na glavi, 8) markacije na kljunu, 9) markacije na vratu, 10) markacije na hrbtu, 11) markacije s perjem, 12) neobičajna zaznamovanja in 13) radiotelemetrija. Pri vsaki kategoriji so obravnavani še nadaljni podtipi vsakega glavnega tipa, tehnični podatki, namembnost in uporabnost sredstva njegove pomanjkljivosti in nevarnosti. Vsako sredstvo zaznamovanja je tudi natančno in prepoznavno narisano ali fotografirano.

Vsa zgodovina zaznamovanja, kot ga razumemo danes in katere bistvo je identifikacija, je stisnjena v kovinski obroček z napisom, kot ga je l. 1899 uporabil danski šolnik Mortensen. V 80-ih letih se ni prav nič spremenil niti po izgledu, niti po funkcionalnosti, tako enkratna in popolna iznajdba je. Tudi vsi preostali načini zaznamovanja, opisani v tej knjigi, so v bistvu le variacije na isto temo.

Doslej sta se pri pravilni uporabi pokazali le dve neodpravljivi pomanjkljivosti. Prva je ta, da se obroček sčasoma obrabi in postane nečitljiv in če je pretanek, tudi nevaren. Kot so ugotovili v raziskavi o obrabljenosti obročka pri morski sraki, ki, kot je znano, zaradi visoke starosti nosi obroček sorazmerno dolgo (v raziskavi povprečno 12,9 let), je obrabljenost bolj odvisna od temperamenta osebkov, ki obroček nosi, in okolja, v katerem živi, kot pa od dolgotrajnosti nošenja. Neke druga raziskava pa je pokazala, da se je teža obročka pri vrani v 100 - 1200 dneh zmanjšala z 2,4 g na 1,8 g (n = 149).

Sovjetski ornitologi so v šestdesetih in sedemdesetih letih razvili metodo, s katero so odpravili neko drugo prirojeno hibo (kovinskega oziroma vsakršnega doslej znanega) obročka, ki ni uporaben za mladiče rac in drugih vodnih ptic, dokler jim noga še raste. V obroček, ki ga poprej kalibrirajo, namestijo vložek iz plastelina, ki se tesno prilega nogi begavca ali sveže izvaljenega mahovca. Predvidevanja, da bo višja zunanja temperatura oz. temperatura, ki nastane pri gretju mladičev, stopila plastelin, se vsaj v severnjaških vremenskih razmerah, kot so

pokazali rezultati obročkanja, niso uresničila. Od 3776 obročkanih račjih piščet in 3066 mahovcev črne liske je od 920 kontroliranih rac bila ena sama brez obročka, ko pa so pregledali tudi bivša račja gnezda, so našli še nadaljna 2 obročka. V DDR uporabljajo plastelin pri obročkanju mladičev pobrežnikov, galebov in čiger, le da tukaj zadostuje tanka plast plastelina, saj se noga že po nekaj dneh tolikanj ojača, da lahko nosi obroček.

H klasičnemu obročku štejemo tudi eloksirane barvne obročke in svetlikajoče se (florescenčne) obročke, čeprav ti še ne rešujejo temeljne pomanjkljivosti plastičnega obročka, namreč da je potrebno ptico, če je želimo kontrolirati, tudi ujeti. Ta problem popolnoma odpravljajo šele barvni obročki s številkami in črkami. Črne črke na rumeni podlagi npr. je moč prepoznati na razdalji 300 m. Poleti 1973 sta dva raziskovalca na Spitzbergih od 1460 opazovanih beloličnih gosi ujela 350 odraslih primerkov in jih obročkala z barvnimi obročki iz PVC.

Preko naslednje zime sta z daljnogledom identificirala kar 392 zazanovanih gosi ali fantastičnih 94 %.

Pred uporabo barvnih obročkov brez napisa, ki se uporabljajo predvsem za populacijske raziskave, si je potrebno pripraviti natančen zaznamovalni program. Le če imamo skrbno izdelano shemo vseh barvnih kombinacij in se po njej pri delu na terenu tudi ravnamo, se bomo izognili zmeda, ki lahko ogrozi uspeh raziskave.

Pri zaznamovanju direktno na perje obarvamo najbolj izpostavljen in najlažje čitljiv del telesa pri posamezni vrsti (npr. pri ujedah spodnjo stran peruti). Pri takšnem zaznamovanju, namenjenemu predvsem populacijskim raziskavam, se srečujemo s težavami, kot so obstojnost barve, omejitvami, ki jih narekuje menjava perja, in neraziskanostjo vpliva takšnega početja na signalizirajočo vlogo barve pri pticah (vedenjski problem).

Razen z obročki lahko ptice zaznamujemo na nogah z a) markacijami na luskah, b) zastavicami na kraku, c) markacijami na plavalni kožici,

d) markacijami na prstih. Predvsem pri najbolj markantnih zaznamovanjih moramo vsekakor upoštevati večjo smrtnost teh živali na račun njihove večje (umetno povzročene) izpostavljenosti. Pri škoricah, zaznamovanih z zastavicami na kraku, so ugotovili tudi manjšo letalno hitrost.

Že več kot 160 vrst ptic je bilo zaznamovanih z nadlahtno značko, med njimi prevladujejo vrste, katerih mladiče ne moremo zaznamovati s plastičnim obročkom na nogi. Značko namestimo tako, da jo z žeblijem ali žico pritrdimo skozi nadlahtno kožico (Patagium).

Zaznamovanje na kljunu se uporablja predvsem za race (Anatinae), ki s svojo mirno držo dopuščajo odčitavanje napisa. Markacija se montira skozi nosnico in se uporablja predvsem za lokalne populacije.

V primerjavi z uporabnostjo in preprostostjo metode se zelo malo uporablja zaznamovanje na vratu. Takšno zaznamovanje je primerno tako za dolgovrate ptice (labode, čaplje) kot (v posebni tehniki kravate) za pobrežnike in druge, na odprtem pojavljajoče se vrste. Žal pa tudi pri tej metodi moti vpliv zaznamovanja na smrtnost (plen, lov), veliko nevarnost pa predstavlja tudi zaledenitev obročka na vratu. V mejnih primerih, ko zaledeneli oklep preseže kritično težo, ptica ne more več poleteti (pri kanadski gosi 0,5 kg).

Davni človekovi želji slediti ptici dlje časa na daljši razdalji, recimo na njeni selitveni poti iz Evrope v Afriko in nazaj, se sodobna tehnika vse bolj približuje. Če je satelitska tehnika (Dopplerjev učinek) iz ekonomskih razlogov še stvar prihodnosti, pa je telemetrija v razvitih raziskovalnih okoljih že vsakdanja stvar.

Knjigo "Metode za zaznamovanje ptic" priporočam slehernemu obročkovalcu predvsem iz dveh razlogov: 1) da se seznani z ostalimi pri nas domala neznanimi možnostmi zaznamovanja, 2) da spozna, da zaznamovanje ni samo sebi namen, ampak je le sredstvo za identifikacijo. S kakšnim namenom bomo zaznamovali in zakaj bomo identificirani primerek uporabili, pa je stvar raziskovalne pronicljivosti našega duha.

Iztok Geister, 64202 Naklo 246

Paberki Notes of interest

Dne 10.9.1976 sem ob Savi na Javorniku ujel popolnoma belo kmečko lastovko *Hirunda rustica*. Takoj naslednji dan sem jo nesel pokazati tov. Božiču v Ljubljano, kjer smo jo obročkali (št. obročka Lj X 6195) in jo spustili. Lojze Lenarčič, Tomšičeva 70/c, Jesenice V Sp. Idriji pod mostom preko Idrijce ne manjka velikih postrvi in prav tu se je poleti 1980 nespretnemu ribiču utrgala vrvica z umetno muho ter obvisela na veji nad vodo. Ker je nad vodo pod mostom dosti gnezdečih kmečkih lastovk *Hirundo rustica*, se je ena ujela na naključno nastavljeno muho tako, da so jo krajani komaj rešili gotovega konca. Peter Grošelj 65281 Sp. Idrija 53

23.11.1980 sem skupaj z drugimi izletniki opazoval na Toškem čelu nad Ljubljano večje število ptičev, ki so leteli od zahoda preko travnate planote proti vzhodu v drug predel gozda. Po uri sem ugotovil, da leti mimo mene približno 1000 ptičev v 15 sekundah. Taka gostota je trajala 8 minut in 30 sekund. Potem je sledilo manjše število ptičev, katerih je bilo "premalo" za štetje. Nato je sledila druga jata, ki je bila precej manjša (približno 500 ptičev v 15 sekundah), bila pa je nekoliko daljša, saj je trajala 10 minut in 15 sekund. Iz tega se da razbrati, da je mimo nas letelo v dobrih 18 minutah 54000 ptičev. Če so ptiči leteli ca 30 km/h, in to 18 minut, nam preprost račun pove, da je bila jata dolga 9 km. Razdalja med ptičema pa bi bila 16 cm. Računati pa moramo, da so bili ptiči tudi v več plasteh. Ta ptičja jata je bila sestavljena v glavnem iz pinož *Fringilla montifringilla* (90 %), ostale vrste pa so bile: zelenci, ščinkavci, repniki, čiški, brezovčki, rumeni strnadi, hribski in poljski škrjanci. Dare Šere, Glinškova ploščad 12, 61000 Ljubljana

Dne 7.7.1970 sem v Sp. Idriji ujel par (samca in samico) črtkastih astrild *Estrilda astrild*. Zanimivo je, kljub temu, da lahko predpostavljamo, da ste nekje ušli iz ujetništva, ste se vedli povsem običajno za zunanje ptice. Ko sta bili preplašeni, sta odleteli ter se kasneje od daleč vračali na klasje drobne trave, ki je zorela ob poti. Peter Grošelj, 65281 Sp. Idrija 53

Redke vrste Rare species

Labod grbec *Cygnus olor*

Mute Swan *Cygnus olor*

Pozimi 1978 se je na ormoškem akumulacijskem jezeru pojavila jata 6 rdečekljunih labodov, od katerih se je eden zadržal v starem rokavu Drave v bližini jezua celo 7 mesecev. Poleti 1979 je nenadoma izginil, pri tem pa ne vem, ali ga je ustrelil kakšen lovec ali pa je normalno, čeprav z zamudo, odletel. 31.12.1980 se je na jezeru zopet pojavil 1 primerik. Ptica se je v družbi z mnogoterimi racami sredi jezera hranila na sebi svojski način.

Gordan Lukač, Bure Salaja 13, 42000 Varaždin

Velika bela čaplja *Egretta alba*

Great White Egret *Egretta alba*

Med prezimujočimi sivimi čapljami *Ardea cinerea* (25-25 ex.) se je 31.12.1980 na ormoškem akumulacijskem jezeru pojavila velika bela čaplja. Ptica je priletela iz severovzhodne smeri, se verjetno zaradi prehrane zadržala nekaj ur in zopet odletela.

Gordan Lukač, Bure Salaja 13, 42000 Varaždin

Čebelar *Merops apiaster*

Bee-eater *Merops apiaster*

Zgodba o čebelarjih iz Bobovka pri Kranju ostaja kljub poskusom, da bi jo razvozljali, na pol odeta v skrivnost. Nesporno je edinole dejstvo, da so bili 22.5.1964 3 primerki, ki so bili ustreljeni v Bobovku, prineseni v gatenje. Ali so bili ubiti na preletu ali med gnezdenjem, ostaja uganka, ker prinositelj ni identificiran (ta, za katerega gatitelj trdi, da jih je prinesel, to zanika in tudi preparatov pri njem doma nisem opazil).

Iztok Geister, 64202 Naklo 246

Planinska vrana *Pyrrhocorax pyrrhocorax*

Chough *Pyrrhocorax pyrrhocorax*

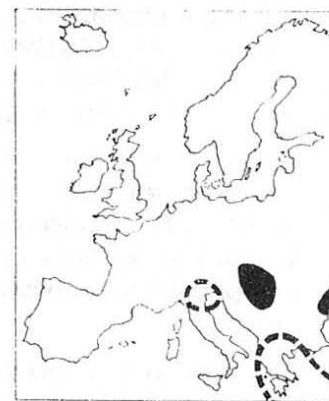
Par planinskih vran sem opazoval v stenah Tičarice iznad sedmega Triglavskega jezera 30.6. in 2.7.1955. 1.7. pa je par teh ptic krožil nad drugim jezerom. Kakor je trdil tedanji oskrbnih plan. doma na Kredarici L.Štraus, so avgusta 1.1954 priletele na smetišče "kavke z rdečim kljunom". Ker so bile večje in "lepše" od onih vsakdanjih z rumenim kljunom, jih je imel za samce rumenokljunih. Meteorologi, ki ostanejo na Kredarici preko cele zime, pa so trdili, da so rdečekljune ptice videvali pozimi na smetišču.

Sergej Matvejev, 61000 Ljubljana, Milčinskega 14

Snežni strnad *Plectrophenax nivalis*

Snow Bunting *Plectrophenax nivalis*

V ljubljanski kotlini sem imel priliko opazovati snežnega strnada samo trikrat. 4.11.1973 sem videl en primerik v Zalogu pri Ljubljani, 10.11.1973 pa na isti zapleveljeni njivi dva primerka omenjene vrste. Kot zanimivost naj dodam, da se je na istem kraju ujel 3.11.1973 beloglavi strnad *E.leucocephala* in 4.11.1973 laponski ostroglež *Calcarius lapponicus*. Tretjič pa sem opazoval snežnega strnada 23.12.1975 na opuščeni njivi v Stožicah pri Ljubljani. Snežni strnad je bil med jato osmih poljskih škrajncev *Alauda arvensis*, ki so iskali hrano med plevelom na njivi. Dare Šere, Lj., Glinškova ploščad 12



Bobovek — prvo zavarovano močvirje v Sloveniji

Bobovek — the first protected moor in Slovenia

Na podlagi 18. člena o naravni in kulturni dediščini (Uradni list SRS, št. 1/81) in 183. člena Statuta občine Kranj (Uradni vestnik Gorenjske, št. 13/77) je Skupščina občine Kranj na zboru združenega dela in zboru krajevnih skupnosti dne 25/2-1981 sprejela

ODLOK

o zavarovanju jezerc z okolico

v Bobovku pri Kranju

1. člen

Jezerci v Bobovku pri Kranju z najbližjo okolico se zaradi ornitoloških in paleontoloških posebnosti (gnezditvena prebivališča in počivališča redkih ali ogroženih vrst ptic ter najdišče fosilnih rib in okostja mamuta) razglasita za naravno znamenitost.

2. člen

Zavarovalno območje je namenjeno ohranitvi navedenih vrst ptic, znanstveno-raziskovalnemu delu, pouku in rekreaciji v naravi ter naravoslovnemu turizmu.

3. člen

Zavarovano območje obsega naslednja zemljišča:

458/2-del, 885/4-del, 885/3-del, 1122/1-del, 692/1-del, 1140-del, 471/1-del, 471/2, 459/1-del, 459/2-del, 457-del, 456/1-del, 111/2-del, 111/1, 110/1, 109, 1129/1-del, 1129/2, 458/1, 116, 112, 108, 107, 106/1, 106/2, 100, 101-del, 99-del, 105-del, 113-del, 115-del, 1116-del, 117-del, 121/4-del, 121/5-del, 121/1-del, 1117-del, 123-del, 124-del, 151/1, 151/3-del, 152-del, 153/2, 153/1, 122, 882/1, 882/3, 156/1-del, 157/1-del, 158/2-del, 159/2-del, 159/1, 158/1, 160/2-del, 160/7-del, 160/4, 160/9-del, 880/1-del, 880/2-del, 885/1, 885/5-del, 883, 884/1, 884/2, vse k. o. Kokrica.

4. člen

Meja zavarovanega območja poteka tako, kakor jo določa Ureditveni načrt Bobovek, št. projekta U.D. 72/77 z dne 28/1-1981, ki je sestavni del tega odloka. Meja je prikazana na listu št. 1 navedenega projekta v merilu 1:2880.

5. člen

Na zavarovanem območju je prepovedano:

- vsakršno poseganje v prostor, ki bi spremenilo življenjske pogoje na ožji lokaliteti oziroma biotopu, npr. odstranjevanje ali spreminjanje vegetacije (sečnje, požigi) spreminjanje vodnega stanja (osuševanje, dviganje in spuščanje vodne gladine, poplavitve, zamenjava vode), nasipavanje in odkopavanje zemljišča na višino, ki presega raven sosednjih zemljišč in odlaganje odpadnih snovi;

- loviti in nabirati živali za neznanstvene namene, preganjati ali uničevati živali (odrasle osebe ali njihove razvojne oblike) in živalske skupine, ki so pod posebnim varstvom;

- naseljevati tujerodne živalske vrste in rastlinske vrste, ki bi povzročile spremembo naravnega ravnavežja in ogrozile obstoj avtohtonih živalskih in rastlinskih vrst;

- uničevati ali poškodovati gnezdišča ter prostore, kjer se živali zadržujejo in razmnožujejo;

- povzročati hrup, eksplozije in vibracije;

- umetno osvetljevati živali, njihova gnezdišča in bivališča;

- približevati se gnezdiščem, bivališčem, zavetiščem ali krajem, kjer se ptice hranijo ali razmnožujejo;

- čolnariti v kakršnihkoli plavajočih objektih po zavarovanih vodnih površinah;

- kako drugače posegati v ožjo lokaliteto in tako škodljivo vplivati na živali pod posebnim varstvom;

- onesnaževati površinske, talne in podzemne vode ter izpuščati odpadne vode v jezerci.

6. člen

Na zavarovanem območju je v skladu z namensko rabo površin, kot jo določa Ureditveni načrt Bobovek, št. projekta U.D. 72/77 z dne 28/1-1981 dovoljeno:

- kopanje v jezercih na določenih območjih;

- izvajanje melioracijskih in regulacijskih del na vodotokih Milka in Parovnica;

- vlagati ribji zarod in opravljati druga dela v skladu z ribiško-gojivnim načrtom ter izvajati športni ribolov;

- drsati se na zelezenih vodnih površinah brez škode za obrežno in vodno vegetacijo;

- graditi, nameščati objekte in opravljati zemeljska dela, namenjena znanstveno-raziskovalnemu delu, vzgoji in rekreaciji ter naravoslovnemu turizmu;

- redno obdelovanje kmetijskih zemljišč;

- poseg v gozd, ki ima regeneracijski pomen;

- redno vzdrževanje obstoječih zgradb.

7. člen

Varstveno službo na zavarovanem območju opravlja Zavod za spomeniško varstvo Kranj.

8. člen

Nadzorstvo nad izvajanjem tega odloka opravljajo pristojne inšpekcijske službe. Krajevna skupnost Kokrica v svoji pristojnosti skrbi za pravilno izvajanje tega odloka, daje potrebno pomoč in je dolžna sporočati posamezne primere nepravilne uporabe in kršitve določil tega odloka pristojnim upravnim in inšpekcijskim službam.

9. člen

Kdor krši določbe 5. člena, se kaznuje za prekršek z denarno kaznijo:

a) pravna oseba v višini od 1.000 do 10.000 din,

b) posameznik v zvezi s samostojnim opravljanjem dejavnosti od 500 do 5.000 dinarjev,

c) odgovorna oseba pravne osebe od 200 do 2.000 din,

č) posameznik od 100 do 1.000 din.

10. člen

Ta odlok začne veljati osmi dan po objavi v Uradnem vestniku Gorenjske.

Številka: 351-09/1978-04

Datum: 25/2-1981

Predsednik
Stane Božič, l. r.

VSEBINA

CONTENTS

razširjenost svilnice <i>Cettia cetti</i> v Sloveniji	1	distribution of the Cetti's Warbler <i>Cettia cetti</i> in Slovenia
skrivnostna fotografija: šmarnica	6	mystery photograph: Black Redstart
skrivnostna fotografija 7	6	mystery photograph 7
pojavljanje rdečegrle cipe <i>Anthus cervinus</i> v Sloveniji	7	occurrence of the Red-throated Pipit <i>Anthus cervinus</i> in Slovenia
ornitološki izlet na Dojransko jezero v Makedoniji	10	ornithological trip to Dojran Lake in Macedonia
nove knjige: Markierungsmethoden für Vögel	13	new books: Markierungsmethoden für Vögel
paberki: kmečka lastovka, pinoža	15	notes of interest: Swallow, Brambling
redke vrste: labod grbec, velika bela čaplja, čebelar, planinska vrana,	16	rare species: Mute Swan, Great White Egret, Bee-eater, Chough, Snow Bunting
Bobovek - prvo zavarovano močvirje v Sloveniji		Bobovek - the first protected moor in Slovenia

INŠTRUKTAŽNI TEČAJ ZA ZAZNAMOVALCE PTIC

Smoter: usposobiti obročkovalce za sodelovanje pri selitvenem programu (selitveni program bo objavljen v prihodnji številki) z uporabo določevalnih in biometričnih postopkov

Program: teoretični del (2 uri), praktični del (2 uri)

Termin: I. del 15. avgusta 1981

8 - 9 ure: določanje vrste, spola, poznavanje obrazca peruti, merjenje peruti

9 - 10 ure: seznanitev z obrazcem peruti naslednjih vrst: močvirska, srpična, bičja trstnica, kobiličar, rumeni vrtnik

10 - 12 ure: preverjanje gradiva in metod iz prvih dveh ur na živih primerkih
II. del 19. septembra 1981

8 - 9 ure: ugotavljanje starosti in stanja golitve

9 - 10 ure: seznanitev z obrazcem peruti naslednjih vrst: vrbja listnica, kovaček, grmovščica

10 - 12 ure: preverjanje gradiva in metod iz prvih dveh ur na živih primerkih s poudarkom na vrstah ujetih na dan tečaja (penice)

Kraj: Stožice

Predavatelja: Dare Šere, Iztok Geister

Tečaj je brezplačen. Prijave pošljite do 15.7. na društven naslov.